

TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ ÇOCUKLAR İÇİN YAPILMIŞ İKİ ARAŞTIRMANIN VERİLERİNİN YENİDEN ANALİZİ

Bu rapor T.C. Adalet Bakanlığı ve UNICEF tarafından yürütülen Etkin Hükümlü Yönetimi projesi kapsamında Kültegin Ögel ve Gülşah Karadayı tarafından hazırlanmıştır (2010).

Daha önce yapılan iki araştırmanın verileri birleştirilerek yeniden analiz edilmiş, suç işlemede risk etkenleri araştırılmaya çalışılmıştır.

Araştırma 1

2004 yılında yapılan bu araştırmanın örneklemini İstanbul, Ankara, Elazığ ve İzmir’ de bulunan tutukevi ve ıslahevinde kalan 18 yaş ve altı ergenler oluşturmaktadır. Bu illerden çalışmaya alınan kurumlar İstanbul H Tipi Kapalı Cezaevi, Ankara Çocuk İslahevi, Bergama M Tipi Cezaevi, İzmir Çocuk İslahevi, E Tipi Kapalı Cezaevi, Elazığ Çocuk İslahevi, Elmadağ Kapalı Cezaevi’dir.

Türkiye’de diğer illerde eğitimevi olmadığı için sadece bu iller çalışmaya alınmıştır. Örneklem büyüklüğü 270 olarak belirlenmiştir. Her kurumdan seçilecek ergen sayısı kurumun genel örneklem içindeki ağırlığına göre belirlendi. Her kurumda kalan ergenler önceden belirlenen bir rasgele yöntemiyle seçildi. Klinik olarak zeka geriliği ya da zihinsel bir sorunu olduğu düşünülen çocuk ve ergenler çalışmaya alınmamıştır. Kurumlarda sadece erkekler kaldığı için bu çalışma erkek çocuk ve ergen popülasyonunu yansıtmaktadır.

Verilerinin toplanması 2 ay sürmüştür. Anket formu kurumlarda bulunan sosyal hizmet uzmanı ve/veya psikologlar tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Uygulama öncesi anket uygulayıcıları bir eğitimden geçirilmiştir. Görüşmeler tek oturumda tamamlanmıştır. Sorulara ‘bilmiyorum’ cevabı verenler değerlendirmeye alınmamıştır. Araştırmaya alınan ergenlerin ebeveynleri olmadığı için araştırmaya katılmaya ilişkin sözlü onayları kendilerinden ya da kurum çalışanlarından alınmıştır.

Araştırma 2

Bu araştırma 2004 yılında 15-17 yaş grubunu oluşturduğu düşünülen onuncu sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Örneklemin seçiminde çok basamaklı küme örnekleme yöntemi kullanıldı. Bunun için ilk aşamada, İstanbul’un farklı bölgelerinden ve sosyoekonomik düzeyinden 15 ilçe seçildi. Araştırma 43 okul ve 104 sınıfta yapıldı, toplam 3483 anket uygulandı. Araştırmaya 12 meslek, 23 genel, 6 özel lise alındı.

Araştırmada kullanılan anket formu 21 bölümden oluşmaktadır. Ankette demografik bilgiler, gençlerin ilgilendiği aktiviteler, aile, arkadaş ve çevre özellikleri, okul yaşantısı ile ilgili sorular, cinsellik, sokakta çalışma, evden kaçma, kendine zarar verme davranışı, öfke, şiddet davranışı ve eğilimi, suç ve madde kullanımı, ihmal ve istismar, hastalıklar, intihar, travma ve sağlık alanlarına dair sorular yer almaktadır.

Araştırma Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği tarafından yürütülmüştür. Anketler, her ilçede anketör olarak görevlendirilen ve özel olarak eğitilen rehber öğretmenler aracılığıyla yapılmıştır.

Yeniden analiz sonucu elde edilen bulgular

Madde Kullanımı (Tablo 1)

- Suç işleyen gençlerde sigara kullanımı suç işlemeyenlere göre 6 kat daha fazladır.
- Alkol kullanımı bakımından iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Suç işleyen grupta roş, akineton gibi uyuşturucu hapları kullanmış olanların oranı suç işlememiş gruptaki ergenlere göre 11 kat daha fazladır.
- Suç işleyen grupta diazem, xanax gibi sakinleştirici hapları doktor önerisi olmadan kullanmış olan gençlerin oranı suç işlememiş gruptakilerin 4 katından fazladır.
- Suç işlemiş ergenlerin bulunduğu grupta hayatı boyunca esrar kullanmış olanların oranı, suç işlememiş gruptakilerin 12 katıdır.
- Suç işleyen gençlerin bulunduğu grupta tiner, bali gibi yapıştırıcıları kullanmış olanların oranı, suç işlememiş gençlerin bulunduğu grupta bunları kullanmış olanların neredeyse 6 katıdır.
- Aynı şekilde hayatı boyunca ecstasy içmiş olan gençlerin oranı suç işleyen grupta diğer grubun 6,3 katıdır.
- Eroin kullanımı oranlarına bakıldığında iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Aile Özellikleri (Tablo 2)

- Suç işleyen grupta ergenin anne ve babasının, her iki taraftan birinin veya ikisinin ölümü, ayrılığı ya da boşanması sonucu ayrı bulunması oranı suç işlemeyen grupta aynı durumda olan ergenlerin 3 katından fazladır.
- Anne veya baba tarafından büyütülmemiş gençlerin oranı suç işleyen grupta suç işlemeyen grubun bir buçuk katıdır.
- Yine suç işleyen ergenlerin 5 veya daha fazla kardeşe sahip olma oranı suç işlemeyen grubun 8,7 katıdır.
- Aynı şekilde evdeki nüfusun 5 kişi veya daha fazla olma oranı da suç işleyen grupta diğer grubun 2,4 katı olarak bulunmuştur.
- Ailesinin aylık geliri 600 TL veya daha az olan çocukların oranı suç işleyen grupta suç işlemeyen gruptakilerin 3,5 katıdır.
- Babanın eğitimsiz olması durumunun oranı, suç işleyenlerin bulunduğu grupta diğer grubun 5,2 katıdır.
- Suç işleyen gruptaki gençlerin annelerinin eğitimsiz olması oranı suç işlemeyen gençlerin bulunduğu grubun 14,3 katıdır.
- Anne ve babanın anlaşamaması bakımından iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

- Evin geçimini sağlayan aile üyelerinin uzun süre işsiz kalması bakımından değerlendirildiğinde suç işlemeyen grupta bu durumu ifade edenlerin oranı suç işleyen gruptakilerin 5,5 katıdır.
- Suç işleyen ergenlerin anne ya da babasının cezaevinde kalmış bulunma oranı suç işlemeyen ergenlerin ailelerinin cezaevinde kalma oranının 7 katıdır.
- Yakın akrabalarından birinin cezaevinde kalmış olma oranı ise suç işleyen grupta diğer grubun 3 katıdır.

Ruhsal Durum (Tablo 3)

- Suç işlemeyen grupta ara sıra, sık sık veya her zaman yalnızlık hissettiğini ifade edenlerin oranı %58 iken, suç işleyen gruptaki ergenlerin hiçbiri yalnızlık hissettiğini ifade etmemiştir.
- Mutsuz/çökkün hissetme oranı ise suç işleyen ve cezaevine girmiş olan grupta, suç işlememiş gruptakilerin 40 katıdır.
- Evhamlı olduğunu ifade eden gençlerin oranı, suç işlemeyen grupta suç işlemiş gruptakilerin 2,4 katıdır.
- Çok ağlama bakımından iki grup arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.
- Kötü bir şey düşünmekten ya da yapmaktan korkan gençlerin oranı suç işleyenlerin bulunduğu grupta suç işlemeyenlerin grubunun 8 katıdır.
- Mükemmel olması gerektiğini düşünenlerin oranı suç işlemeyen grupta suç işleyen gruptakilerin 1,2 katıdır.
- Kimsenin onu sevmediğini düşünenlerin oranı ise suç işleyenlerin bulunduğu grupta suç işlemeyen gruptakilerin 1,5 katıdır.
- Değersiz hissedenenlerin oranı ise suç işleyenlerin bulunduğu grupta suç işlemeyenlerin bulunduğu gruptakilerin neredeyse iki katıdır.
- Sinirli ve gergin veya cesaretsiz ve kaygılı olma bakımından suç işleyen ve işlemeyenlerin bulunduğu gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.
- Suç işleyen grupta suçluluk duyanların oranı suç işlemeyen gruptakilerin 4,2 katıdır.
- Sıkılğan ve utangaç olduğunu ifade edenlerin oranının suç işleyenlerin bulunduğu grupta suç işlemeyenlerin bulunduğu grubun 8,9 katı kadar olduğu bulunmuştur.
- Şüpheli olma bakımından değerlendirildiğinde suç işlemeyenlerin bulunduğu grupta şüpheli olduğunu ifade edenlerin oranının suç işleyenlerin bulunduğu grubun 2,5 katı olduğu görülmüştür.
- Bilerek kendi canını acıttığını veya kendini öldürmeye çalıştığını ifade edenlerin oranı suç işleyenlerin bulunduğu grupta diğer grubun 7,3 katı kadardır.
- Kendini öldürmeyi düşünmüş olduğunu belirten gençlerin suç işleyen gruptaki oranı, suç işlemeyenlerin bulunduğu gruptakinin 4,5 katıdır.
- Hayatında ciddi olarak intiharı denediğini belirten gençlerin oranı ise suç işleyenlerin bulunduğu grupta suç işlemeyenlerin bulunduğu grubun 4,8 katı kadardır.
- Çekingen olduğunu belirten gençlerin oranı suç işleyen grupta suç işlemeyenlerin olduğu grubun 1,8 kat daha fazladır.

- Mutsuz, üzgün, çökkün ya da keyifsiz olduğunu ifade edenlerin oranı ise suç işleyenlerin bulunduğu grupta diğer grubun 4,6 katı kadardır.
- Hayatı boyunca kendini kestiğini ya da zarar verdiğini belirtenlerin suç işleyenlerin bulunduğu grupta suç işlemeyenlerin bulunduğu grubun 8 katı kadar olduğu görülmektedir.
- Hayatı boyunca vücudunda sigara söndürmüş olduğunu belirtenlerin oranı ise suç işleyenlerin grubunda suç işleyenlerin grubunun 4,8 katıdır.
- Kendine zarar verirken alkol ya da herhangi bir uyuşturucu madde etkisinde olduğunu ifade edenlerin oranı da suç işleyenlerin bulunduğu grupta daha fazla olup, suç işlemeyenlerin bulunduğu grupta aynı durumda olanların 7,8 katıdır.
- Çocukluğunda ya da gençliğinde herhangi biri tarafından aşırı şekilde dayak yediğini ya da bir yere kapatıldığını belirtenlerin oranı suç işleyenlerin olduğu grupta diğer grubun 13,7 katıdır.
- Bu olaydan sonra da hala uykusuzluk, huzursuzluk ve korku yaşamakta olduğunu ifade edenlerin oranı ise suç işlemeyenlerin bulunduğu grupta suç işleyenlerin olduğu gruptakinin 2,5 katı kadardır.
- Çocukluğunda ya da gençliğinde kendi izni olmadığı halde herhangi birinin cinsel olarak yaklaştığını ya da dokunduğunu ifade edenlerin oranı suç işlemeyenlerin olduğu grupta daha fazla olmakla beraber, iki grup arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.
- Kendi izni olmadan aile bireylerinden biri tarafından cinsel istismara uğradığını ifade edenlerin oranının ise suç işlemeyenlerin olduğu grupta suç işleyenlerin olduğu gruptakilerin oranının 7,5 katı olduğu bulunmuştur.

Davranışlar (Tablo 4)

- Kendi eşyalarına zarar verdiğini ya da çevresindekilerle sık tartışma yaşadığını ifade edenlerin oranı bakımından suç işleyen ve işlemeyen gençlerin bulunduğu gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.
- Çok sık kavga/dövüş ettiğini ve insanlara fiziksel saldırıda bulunduğunu söyleyenlerin oranı suç işleyenlerin bulunduğu grupta suç işlemeyenlerin bulunduğu gruptakinin sırasıyla 1,8 ve 1,7 katıdır.
- İnsanlarla dalga geçip kızdırdığını söyleyenlerin oranı da suç işleyenlerin bulunduğu grupta diğer gruptakilerin 1,8 katıdır.
- Çok bağırp çağırıldığını söyleyenlerin oranı ise suç işlemeyenlerin bulunduğu grupta daha yüksek olup, suç işleyenlerin bulunduğu gruptakinin 1,6 katıdır.
- Çok konuşma bakımından iki grup arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.
- Öfkesini kontrol edemediğini belirtenlerin oranı suç işlemeyenlerin bulunduğu grupta suç işleyen gruptakilerin 1,4 katıdır.
- Eleştirilere hiç tahammül edemediğini, hayatındaki sorunlardan bahsedebileceği hiç arkadaşı olmadığını ve düşünmeden hareket ettiğini belirten gençlerin oranı bakımından suç işleyen ve işlemeyenlerin olduğu gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

- Okuldan sık sık veya her zaman kaçtığını ve okulda disiplin cezası aldığını belirtenlerin oranı suç işleyenlerin bulunduğu grupta daha fazla olup, sırasıyla suç işlemeyenlerin bulunduğu gruptaki oranların 12,4 ve 7,6 katıdır.
- Suç işleyenlerin %90'ı öncesinde bir işte çalıştıklarını ifade ederken, suç işlemeyenlerin bulunduğu grupta daha önce çalışmış olanların 17,6 katıdır.
- Hayatı boyunca bir veya daha fazla defa evden kaçtığını ifade edenlerin oranı suç işlemeyen grupta, suç işleyenlerin olduğu gruptakinin 3 katı iken, evden kaçıp sokakta kalanların oranı 2 ve evden kaçıp bir geceden fazla dışarıda kaldığını söylemiş olanların oranı diğer gruptakilerin 32,9 katıdır.
- İlk defa evden kaçtığında 13 yaşında veya daha büyük olduğunu ifade edenlerin oranı suç işleyenlerin bulunduğu grupta suç işlemeyenlerin bulunduğu gruptakinin 1,9 katıdır (Tablo 5).
- Esrar, hap, tiner, bali gibi uyuşturucu madde kullanan ya da deneyen arkadaşlarının olduğunu ifade edenlerin oranı suç işleyenlerin olduğu grupta suç işlemeyenlerin grubunun 7,7 katıdır.
- Gencin yaşadığı mahallenin hiç güvenli olmadığını düşünmesi ya da karşı cinsten hiç arkadaşı olmamış olması bakımından suç işleyen ve işlemeyenlerin olduğu gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Ancak hayatı boyunca 1 veya daha fazla sayıda cinsel ilişkiye girmiş olduğunu ifade edenlerin oranı suç işleyenlerin olduğu grupta diğer gruptakilerin 9,3 katıdır.

Tablo 1

	Suç işlemeyen		Suç işleyen		Odds oranı	%95 GA
	N	%	n	%		
Sigara*	887	31,6	196	74	6,16	4,63-8,19
Alkol	1335	47,5	122	46,2	,95	,74-1,22
Uyuşturucu Hap*	101	3,7	79	29,7	11,05	7,95-15,36
Diazem/Xanax*	119	4,4	44	16,7	4,39	3,02-6,36
Esrar*	146	5,2	105	39,9	12,04	8,94-16,22
Yapıştırıcı*	157	5,6	68	25,8	5,82	4,23-8,01
Ecstasy*	109	3,9	54	20,5	6,32	4,43-9,01
Eroin	70	2,5	7	2,7	1,07	,49-2,35
Aile ve yakınlarda madde kullanımı						
Annenin alkol kullanımı*	551	19,6	11	4,2	5,56	3,02-10,24
Babanın alkol kullanımı	1323	47,2	117	45,5	,94	,72-1,21
Ailede madde kullanımı*	76	2,7	17	6,7	2,59	1,51-4,46
Akrabalarda madde kullanımı*	138	4,9	37	14,3	3,24	2,20-4,77

*p<0,05

Tablo 2

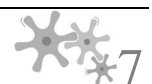
	Suç işlemeyen		Suç işleyen		Odds oranı	%95 GA
	N	%	N	%		
Anne ve baba beraber değil (ölüm veya ayrılık sebebiyle)*	337	12	83	31,4	3,37	2,54-4,48
Anne ve/veya baba tarafından büyütülmemiş	126	4,5	18	6,9	1,58	,95-2,63
Kardeş sayısı (5 ve üzeri)*	347	12,3	136	54,8	8,65	6,57-11,38
Evdeki nüfus (5 ve üstü)*	1191	42,2	160	63,7	2,41	1,84-3,15
Ailenin aylık geliri (600 TL ve altı)*	773	42,6	98	72,6	3,57	2,42-5,27
Babanın eğitim düzeyi (eğitimsiz, okuma yazma bilmiyor)*	64	2,3	48	20,8	5,20	3,22-8,42
Annenin eğitim düzeyi (eğitimsiz, okuma yazma bilmiyor)*	188	6,7	120	50,6	14,35	10,69-19,27
Anne ve babanın anlaşma düzeyi (hiç anlamıyorlar)	548	19,6	51	20,4	,95	,69-1,32
Aile üyelerinin işsiz kaldığı oldu mu?*	353	12,6	114	44	5,45	4,16-7,13
Anne ya da baba cezaevinde kaldı mı?*	134	4,8	68	26,2	7,09	5,12-9,83
Akrabalar cezaevinde kaldı mı?*	647	23	124	47	2,97	2,29-3,84

*p<0,05

Tablo 3

	Suç işlemeyen		Suç işleyen		Odds oranı	%95 GA
	N	%	n	%		
Depresyon						
Yalnız hissetme*	1632	58,3	0	0	,42	,40-,44
Mutsuz/çökkün hissetme*	157	5,6	185	70,6	40,77	29,88-55,63
Evhamlı olma*	1045	37,1	154	58,6	2,40	1,85-3,10
Çok ağlama	1388	49,5	131	49,8	1,01	,79-1,31
Kötü birşey düşünmekten korkma*	567	20,3	176	67,4	8,11	6,16-10,68
Mükemmel olması gerektiğini düşünme*	1919	68,1	149	57,3	1,23	0,92-1,65
Kimsenin sevmediğini düşünme*	886	31,4	110	42	1,58	1,22-2,04
Değersiz hissetme*	605	21,4	90	34,4	1,92	1,47-2,52
Sinirli ve gergin olma	1682	59,5	150	57,3	,91	,71-1,78
Cesaretsiz ve kaygılı olma	685	24,3	62	23,8	,97	,72-1,31
Suçluluk duyma*	558	19,8	133	51	4,21	3,25-5,46
Sıkılğan ve utangaç olma*	431	15,3	161	61,5	8,85	6,77-11,59
Şüpheli olma*	1422	50,4	99	37,8	2,53	1,88-3,40
Bilerek canını acıtma*	160	5,7	80	30,5	7,30	5,37-9,93
İntiharını düşünme*	167	5,9	58	22,1	4,53	3,25-6,30
İntiharını deneme*	72	2,5	29	11,1	4,76	3,03-7,48
Çekilme						
Çekingen misindir?*	1231	43,6	155	58,7	1,84	1,43-2,38
Mutsuz, çökkün hissetme*	877	31,1	178	67,7	4,64	3,54-6,08
Kendine zarar verme						
Kendini kesme*	540	19,3	174	65,9	8,08	6,16-10,60
Vücuduna sigara basma*	149	5,3	55	21,2	4,79	3,41- 6,73
Kendine zarar verirken uyuşturucu madde etkisi altında olma*	144	5,2	76	29,7	7,76	5,66-10,64
İstismar						
Aşırı şekilde dayak yeme*	211	7,8	139	53,5	13,67	10,32-18,10
Olaydan sonra hala korku, huzursuzluk, uykusuzluk yaşama*	611	21,7	103	41,4	2,55	1,95- 3,33
Yabancı birinin cinsel olarak yaklaşması ya da dokunması	313	11,4	24	9,3	,80	,51-1,23
Aile bireylerinden birinin cinsel olarak yaklaşması ya da dokunması*	239	8,7	13	5,0	7,58	4,33-13,91

*p<0,05

Tablo 4

	Suç işlemeyen		Suç işleyen		Odds oranı	%95 GA
	N	%	n	%		
Saldırganlık/Dürtüsellik						
Eşyalara zarar verme	447	16,1	47	17,7	1,12	,81-1,56
Çok tartışır mısın?	1507	53,4	138	52,9	,98	,76-1,26
Kavga/dövüş etme*	614	21,8	88	33,1	1,77	1,35-2,32
Fiziksel saldırıda bulunma*	779	28,1	105	40,2	1,73	1,33-2,24
Çok bağırip çağırır mısın?*	1217	44	87	32,7	1,61	1,24-2,11
Çok konuşma	1001	37,2	109	41,3	1,19	,92-1,54
İnsanlarla dalga geçip kızdırır mısın?*	507	18,1	75	28,2	1,78	1,34-2,36
Beceri						
Öfkesini kontrol edememe*	1949	70,2	162	62,3	1,42	1,09-1,85
Eleştirilere tahammül edememe	1418	50,4	148	56,5	,78	,61- 1,01
Hayatındaki sorunlardan bahsedebileceği arkadaşı olmaması	783	28,3	66	25	,84	,63-1,13
Düşünmeden hareket etme	1388	49,5	131	49,8	1,01	,79-1,31
Riskli Davranışlar						
Düşük okul başarısı	228	8,1	26	10,8	,73	,48-1,12
Okuldan kaçma*	87	3,1	71	28,3	12,41	8,77- 17,58
Okulda disiplin cezası alma*	368	13,1	257	53,2	7,57	4,54-12,62
Bir işte çalışma*	973	34,9	235	90,4	17,56	11,55-26,72
Evden kaçma*	64	45,7	115	71,9	3,04	1,88-4,90
Evden kaçıp bir geceden fazla dışarıda kalma*	59	2,1	110	41,4	32,88	23,05-46,89
Evden kaçıp sokakta kalma*	38	26,6	67	41,9	1,99	1,22-3,24
Madde deneyen arkadaşlar*	472	16,9	160	61,1	7,74	5,93-10,11
Yaşadığı mahallenin güvenli olmaması	1492	53,4	130	52,9	1,02	,80-1,32
Karşı cinsten arkadaşı hiç olmamış olması	505	18	59	22,7	,75	,55-1,01
Cinsel ilişkiye girme*	456	16,6	153	64,8	9,28	6,98-12,35

*p<0,05

Tablo 5

	Suç işlemeyen		Suç işleyen		Odds oranı	%95 GA
	6-12	≥13	6-12	≥13		
İlk evden kaçma yaşı*	82 (%56,2)	65 (%40,6)	64 (%43,8)	95 (%59,4)	1,87	1,19-2,95

*p<0,05

